

OPONENTSKÝ POSUDEK DISERTAČNÍ PRÁCE

Jméno autorky: **PhDr. Marta Franclová**

Název disertační práce:

POJETÍ ROZVÍJEJÍCÍ VÝUKY S DŮRAZEM NA ZAHÁJENÍ ŠKOLNÍ DOCHÁZKY

Autorka disertační práce řeší **velmi zajímavý problém** pedagogické teorie a praxe, který se týká možností rozvíjející výuky na začátku školní docházky a volí si zcela originální výchozí pozici výzkumného designu v podobě zúčastněného pozorovatele (sebe sama) a části svého životního příběhu, který se stal předmětem reflexe.

Disertační práce má 258 stran textu, z nichž téměř 30 stran je věnováno autobiografickému pojetí východisek řešení problému (19 - 48). Dalších 140 stran je věnováno rozboru situace dítěte na začátku školní docházky v kontextu primární školy. Podrobné a tvořivě interpretované jsou zde kapitoly, které zpracovávají řešení problému z hlediska čtyř pilířů vzdělávání. Autorka cituje odbornou literaturu z mnoha relevantních českých i zahraničních pramenů v angličtině i němčině (strany 181-186). Od strany 186 jsou vloženy přílohy, v nichž autorka umístila popisy autentických situací z pohledu učitelky, jimž se v textu věnuje z různých zorných úhlů. Přílohy dokreslují, jak se vyvíjel pohled autorky a její postupné pronikání do hlubin pozorovaných a prožívaných jevů, jimž věnuje kvalitativní rozbor v textu doktorské disertace. Najdeme zde i autentické situace s možným didaktickým vyústěním a orientační výzkumné sondy se zajímavými výsledky.

Už v autobiografickém východisku disertace si autorka klade aktuální problémové otázky, které souvisí s pojetím změn ve výuce v primárním vzdělávání za období, kdy sama působila na pražské škole a následně na škole venkovské. Z reflexe obou rozdílných zkušeností vyplývají další otázky, které před ní kladl odborný profesní život. Velmi zajímavý je posun spektra otázek, které rozšiřuje její nová role maminky tří dětí. Už zde jsou odkazy na odborné zdroje, v nichž autorka nacházela odpovědi pro své autentické reflexe a inspirace a pro originální řešení situací žáků ve výuce a ve škole.

Autorka přehledně popsala své zkušenosti s citlivým a vnímavým přístupem k životu dětí v období na počátku školní docházky i následných situacích ve výuce v rámci primárního vzdělávání. Vše zapsala velmi živým a poutavým způsobem, protože vždy jde o autentické situace, které řeší a o nichž do hloubky přemýšlí se znalostí jejich možných řešení v odborné literatuře.

Otázky pro doktorandku k obhajobě disertační práce v oblasti teorie:

Co autorku přimělo, aby si zvolila náročný kvalitativní design výzkumného postupu?

Teoretická část disertační práce je zpracována přehledně a funkčně. Dokládá, že autorka zvládla doktorandské kompetence práce s českou i zahraniční literaturou. Tvořivě postupovala při zpracování teoretické úrovně problému disertační práce i při vyhodnocení

teoretických možností výzkumných strategií pro řešení problému rozvíjející výuky na prvním stupni základní školy v rámci výzkumných sond, které dokládá v přílohách.

Autorka disertační práce si stanovila **cíl**, který velmi důsledně sledovala v průběhu zpracování celé disertační práce, tj. porozumět do hloubky **zahájení školní docházky jako zlomové události** ve vývoji dítěte - žáka a umět ji **vztáhnout k podmínkám současné primární české školy**. Otázky výzkumu se vztahují k pojetí osobnostně rozvíjející výuky v primárním vzdělávání. Cílem bylo čelit zjednodušujícímu pohledu na výuku (viz strana 75) tím, že jsou rozvedeny a podrobně promyšleny všechny **čtyři pilíře vzdělávání**, které byly formulovány Delorsem v rámci UNESCO.

Jak se autorce podařilo naplnit záměry disertační práce?

Autorce se **podařilo naplnit všechny stanovené záměry disertační práce**.

- 1) Podařilo se jí ukázat, „že **dítě se učí celou svou osobností a celá tato osobnost se také učení rozvíjí**“ (s. 170).
- 2) Podařilo se jí prokázat, jak inspirativní může být promyšlené rozvedení záměrů Unesco formulované v podobě čtyř pilířů vzdělávání v ranné edukaci žáků na začátku školní docházky. Konkretizovala pilíře učit se poznávat, učit se jednat, učit se žít spolu a učit se být v kontextu možností a příležitostí rozvoje žáků v současné a budoucí české škole. Zvláště pro pilíř učit se být autorka vypracovala zdůvodnění, proč by **osobnost dítěte měla být předpokladem i cílem edukace** (viz shrnutí strana 175).
- 3) Autorce se podařilo ukázat, že **učitel jako vůdčí aktér rozvíjející výuky** má ve svých rukách svou osobnost i profesionalitu, což je velmi důležité zvláště v počáteční době školní edukace.
- 4) Podařilo se jí popsat žákovské **zahájení školní docházky jako zlomovou událost**, která sebou nese velké nároky na profesionalitu učitele. Je potřebné, aby učitel dokázal diagnostikovat celou řadu prvopočátečních příčin školního neúspěchu a pracovat s nimi ve prospěch žákovské odolnosti k zátěži a ve směru úspěchu jeho budoucího rozvoje.

Jaké jsou přednosti disertační práce?

Disertační práce otvírá nová témata, jako je například **sebepojetí žáků** v prvních třídách základní školy a jejich výzkum. To dokládá například i příloha 7.4 (na stranách 251-258). **Sebepoznání, sebecit, sebehodnocení a seberealizace** žáků v počáteční výuce vyžadují od učitele specifické didaktické postupy, na něž je třeba se v edukaci zaměřit. Autorka vyhodnotila své vlastní zkušenosti a doporučila novým a tvořivým způsobem postupy, které vedou k cílům v oblasti učení se být sám sebou v primární edukaci.

Jaké nedostatky disertační práce byly shledány?

Nebyly shledány žádné nedostatky v obsahu ani ve formě zpracování disertační práce. Jazyková úprava disertační práce je velmi pečlivá. Celý text disertační práce je přehledný a vyvážený.

Přínos disertační práce:

Disertační práce je přínosná pro *rozvoj vědního oboru pedagogika* (především pro *teorii primární edukace*) a pro vědní obor *primární pedagogika*. Příložený přehled vlastní **publikační činnosti autorky** je dokladem toho, že doktorandka během let pracovala velmi usilovně a výsledky svého úsilí průběžně publikovala. Podařilo se jí do hloubky porozumět zvolené problematice i kvalitativní metodologii pedagogického výzkumného postupu. Dílčí kroky svého odborného studia průběžně prezentovala odborné veřejnosti na řadě konferencí v rámci České republiky. Výzkumné sondy do oblasti autoregulace a sebepojetí žáků otevřely nové výzkumné otázky pro primární pedagogiku i výukovou praxi v edukaci na začátku školní docházky.

Závěry:

Doktorskou disertační práci autorky PhDr. Marty Franclové, kterou v tomto posudku rozebírám, hodnotím jako výbornou po obsahové i formální stránce. Navrhuji autorce, aby se pokusila brzy svou disertační práci publikovat.

Doporučuji disertační práci k obhajobě a také doporučuji udělení titulu Ph.D. pro obor Pedagogika po její úspěšné obhajobě.

Prof. PhDr. Hana Lukášová, CSc.

V Ostravě dne 6. 11. 2012